

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

REGISTRATION-ANALYTICAL MAINTENANCE OF MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY

Штангрет А.М.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту,
Українська академія друкарства

Караїм М.М.

кандидат економічних наук,
асистент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту,
Українська академія друкарства

Існування, ефективне функціонування та розвиток кожного суб'єкта господарювання є неможливими без забезпечення прийняттого рівня економічної безпеки. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства уможливорює формування інформаційного базису діяльності суб'єктів безпеки шляхом надання якісної інформації про зміни зовнішнього та внутрішнього середовища господарської діяльності. Розроблені методичні засади визначають базові засади й вимоги формування та принципи функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, інформація, економічна безпека підприємства, безпека, загрози, облік, аналіз.

Существование, эффективное функционирование и развитие каждого субъекта хозяйствования невозможно без обеспечения приемлемого уровня экономической безопасности. Учетно-аналитическое обеспечение управления экономической безопасностью предприятия позволяет формировать информационный базис деятельности субъектов безопасности путем предоставления качественной информации об изменениях внешней и внутренней среды хозяйственной деятельности. Разработанные методические основы определяют базовые принципы и требования формирования и принципы функционирования системы учетно-аналитического обеспечения.

Ключевые слова: учетно-аналитическое обеспечение, информация, экономическая безопасность предприятия, безопасность, угрозы, учет, анализ.

The existence of effective functioning and development of each business entity is impossible without ensuring an acceptable level of economic security. Registration-analytical maintenance of management with the economic security of the enterprise allows to form the basis of the information activities of the security subjects by providing quality information on the changes in the external and internal environment of business. The developed methodical bases define the basic principles and requirements for the formation and operation of the accounting and analytical support systems.

Keywords: accounting and analytical support, information, economic security, safety, threat, accounting, analysis.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Процес управління вітчизняними підприємствами, ускладнений швидкими і непередбачуваними змінами середовища функціонування, вимагає формування якісного інформаційного підґрунтя для прийняття адекватних до ситуації управлінських рішень. Економічна безпека підприємства, яка є важливою умовою існування, функціонування та розвитку кожного суб'єкта господарювання, потребує для цілей

управління також інформаційної основи – обліково-аналітичного забезпечення.

Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства повинне уможливлювати отримання достовірної, своєчасної та повної інформації з різних джерел про зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі, які б указували на виникнення чи зростання впливу чинників на рівень безпеки, що вимагає подальшого наукового пошуку та розроблення методичних засад, що відповідають умовам функціонування в національній економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Теоретичній розробці питань, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки на всіх рівнях управління, багато уваги приділяли О. Ареф'єва, В. Білоус, І. Бінько, Н. Вавдіюк, В. Геєць, З. Герасимчук, В. Духов, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, С. Злупко, Т. Кузенко, О. Кузьмін, А. Кірієнко, Т. Ковальчук, Б. Кравченко, М. Лесечко, В. Марцин, Л. Мельник, І. Михасюк, С. Мочерний, В. Мунтіян, Н. Нижник, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Покропивний, Г. Ситник, А. Ревенко, О. Терещенко, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Ярочкін та ін. На проблемі обліково-аналітичного забезпечення процесу управління діяльністю підприємств зосереджували увагу П. Буряк, Ф. Бутинець, Л. Гнилицька, Т. Карпова, Г. Кірейцев, О. Гудзинський, М. Дем'яненко, В. Лень, М. Пушкар, П. Саблук, В. Сопко, Л. Сук та ін.

Виділення невідомого раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Віддаючи належне науковій та практичній значущості праць згаданих учених, необхідно зазначити, що у вітчизняній і зарубіжній літературі дотепер не знайшли належного відображення деякі важливі аспекти гарантування економічної безпеки, зокрема в частині розв'язання проблеми формування обліково-аналітичного забезпечення.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета дослідження полягає в удосконаленні методичних засад формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Важливими та необхідними етапами вдосконалення управління економічною безпекою підприємства на більшості вітчизняних підприємств є дослідження, аналіз і коригування зовнішніх та внутрішніх інформаційних потоків, які формують інформаційний базис для прийняття управлінських рішень.

Із точки зору забезпечення безпеки доцільно погодитися із визначенням інформації, яке пропонує М. Пушкар, згідно з яким інформація – це субстрат, необхідний і обов'язковий для того, щоб оцінити ситуацію, виробити можливі альтернативи управлінських рішень та відібрати найдоцільнішу з них для практичного використання [5, с. 54].

Відповідно до процитованого вище визначення, можна стверджувати, що інформація як сукупність даних про стан та зміну внутрішнього та зовнішнього середовища в системі економічної безпеки підприємства використовується для дослідження, оцінки й аналізу економічних явищ і процесів із метою розроблення та прийняття управлінських рішень для забезпечення необхідного для існування та розвитку рівня безпеки. Управління економічною безпекою підприємства – це неперервний процес (від заснування до

ліквідації підприємства) моніторингу середовища функціонування з метою виявлення впливу всіх чинників на рівень безпеки як основа для розроблення, реалізації та контролю кожного управлінського рішення в межах підприємства.

Погляди вчених щодо формування інформаційного базису управління економічною безпекою підприємства суттєво різняться, передусім терміном, який можна взяти за основу. Так, поширеними є поняття «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітична система», «обліково-інформаційне забезпечення», «інформаційне забезпечення».

Обліково-аналітичне забезпечення розглядається в наукових працях таких учених, як А. Загородній, О. Кравченко, Т. Камінська, Н. Голячук, В. Волощук. Так, А. Загородній розглядає його як форму організації всіх видів обліку й аналізу, метою якого є забезпечення менеджерів підприємства інформацією для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень та контролю над їхньою реалізацією [4, с. 31].

Обліково-аналітичну систему розглядають Я. Соколов, Е. Негашев, С. Барановська, Л. Усатова, О. Гудзинський, Г. Кірейцев, Т. Пахомова, Л. Попова, Б. Маслов, І. Маслова. Так, С. Барановська визначає обліково-аналітичну систему як таку, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистику, виробничу, довідкову та інші види інформації [1, с. 9].

Р. Бруханський приділяє увагу обліково-інформаційному забезпеченню, яке повинне враховувати як внутрішні, так і зовнішні інформаційні сфери, відображаючи комплексну консолідовану інформацію про діяльність підприємства та його перспективи. Основними джерелами обліково-інформаційного забезпечення є фінансовий облік і звітність, управлінський облік і звітність, результати моніторингу бізнес-середовища [3, с. 32–33].

І. Бланк, В. Смирнова, А. Апостолов та М. Крамчанинова наголошують на важливості інформаційного забезпечення в управлінні системою економічної безпеки підприємства. І. Бланк визначає інформаційне забезпечення як процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень по всіх аспектах фінансової діяльності підприємства [2].

На нашу думку, серед названих основних термінів до процесу гарантування економічної безпеки підприємства доцільно застосувати «обліково-аналітичне забезпечення». Незважаючи те що обліково-аналітичне забезпечення наявне на кожному підприємстві, доволі часто його рівень не є достатнім для ефективного виконання завдань у системі економічної безпеки підприємства. Узагальнюючи напрацювання науковців

[1–7], нами розроблено теоретичні засади формування обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві (рис. 1).

Обліково-аналітичне забезпечення – це процес підготовки обліково-аналітичної інформації,

який можна розділити на кілька ключових етапів, це:

- збір, реєстрація та узагальнення даних;
- перевірка інформації для забезпечення необхідної якості;

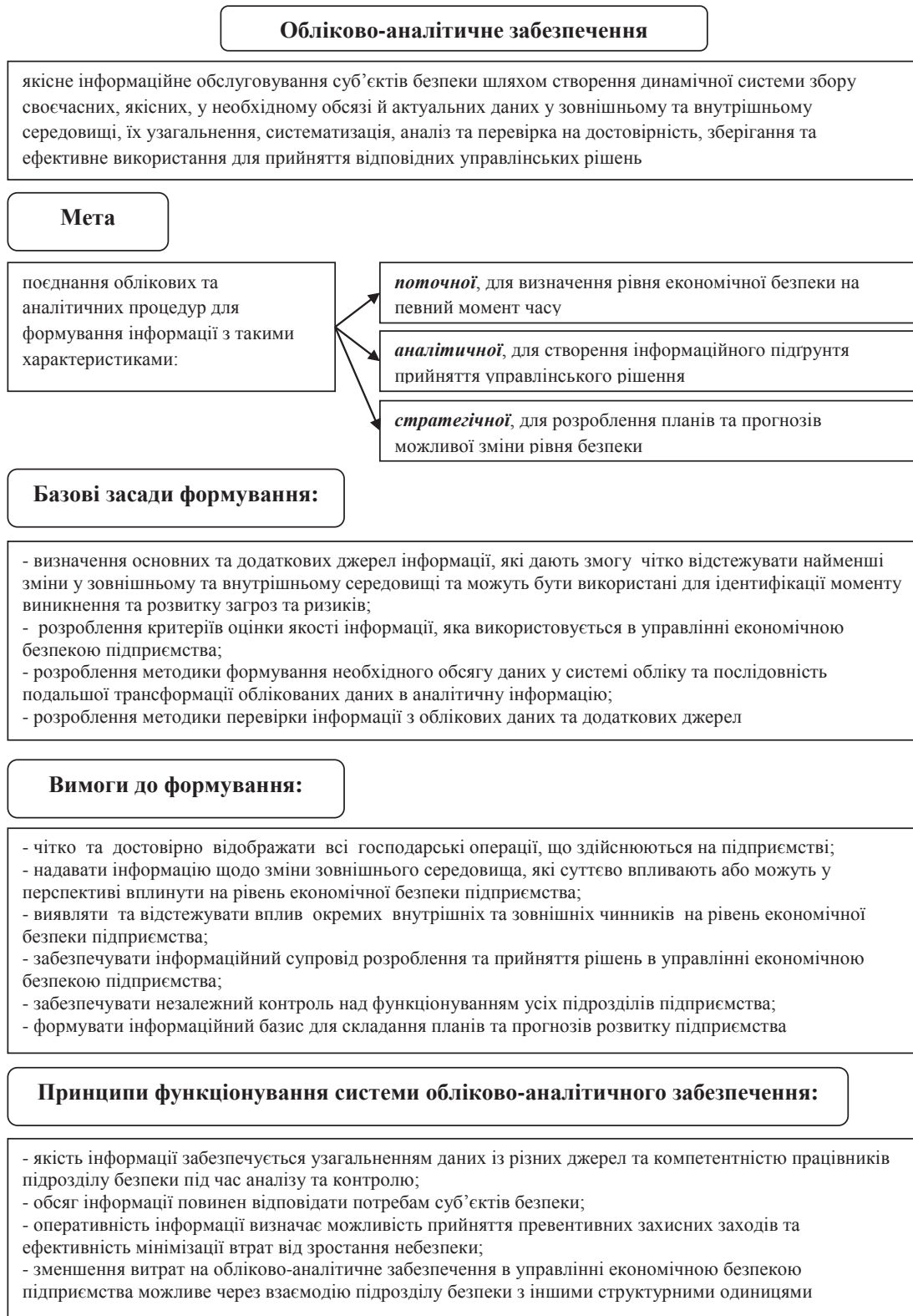

Рис. 1. Теоретичні засади формування обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві

- аналітичне опрацювання;
- збереження та передача інформації;
- формування інформаційного базису для розроблення рішень.

Обліково-аналітичне забезпечення, будучи складовою частиною системи управління економічною безпекою підприємства, спирається на чітке об'єднання облікових та аналітичних операцій.

Основою обліково-аналітичного забезпечення є дані оперативного, статистичного, фінансового й управлінського обліку, а також виробнича, комерційна, фінансова, довідкова та інші види інформації щодо стану та зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Джерелами інформації є всі доступні засоби масової комунікації, зокрема періодичні видання, телебачення, Інтернет, а також інформація, отримана шляхом конкурентної розвідки.

Поєднання облікової та іншої інформації повинне забезпечити як високу якість, так і контроль, отже, й підвищити ефективність реалізації управлінських рішень.

Постійні непередбачувані зміни зовнішнього середовища, необхідність посилення контролю над внутрішніми процесами підвищують вимоги до обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою, зокрема через поглиблення взаємозв'язків з іншими інформаційними системами управління підприємством. Часткове вирішення цієї проблеми забезпечується швидким зростанням можливостей і покращенням техніко-технологічних характеристик сучасних засобів обробки інформації та програмного забезпечення для збору, обробки і передавання значних обсягів даних. Водночас актуальною є проблема не лише отримання та передачі необхідної інформації, але й обмеження тієї частини, яка у сфері безпеки називається «інформаційним шумом». Надлишкова, неякісна, несвоєчасна та недостовірна інформація не лише перевантажує інформаційні канали, вимагає додаткових витрат на її перевірку та опрацювання, але й збільшує ризик

прийняття помилкових рішень. Безперечно, що один із базових принципів забезпечення безпеки на будь-якому рівні та сфері передбачає обов'язкове використання інформації з різних джерел та її перевірку на достовірність. Отже, не машинне опрацювання бази даних, а лише компетентність працівників підрозділу безпеки дає змогу із сукупності даних виділяти ті, які повинні стати інформаційним базисом розроблення та прийняття управлінських рішень.

Узагальнена та перевірена інформація підлягає аналізу шляхом застосування аналітичних і економіко-математичних методів для дослідження динаміки, структури, взаємозв'язку між явищами та процесами, що визначають рівень безпеки.

Результатом функціонування обліково-аналітичного забезпечення повинні бути звіти, документи, довідки та вихідна інформація, що є основою для прийняття рішень і контролю над виконанням поставлених завдань.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Узагальнюючи, доцільно ще раз підкреслити, що управління економічною безпекою підприємства вимагає якісного інформаційного забезпечення, формування якого вимагає застосування відповідного методичного забезпечення. Сьогодні в науковій літературі присутні суттєві відмінні точки зору щодо суті та процесу збору, обробки, аналізу інформації, що не сприяє вирішенню проблеми гарантування економічної безпеки вітчизняних підприємств.

Розроблені методичні засади визначають базові засади й вимоги формування та принципи функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення, покликані сприяти вирішенню життєво важливої проблеми для вітчизняних підприємств – гарантування необхідних безпечних умов розвитку.

Подальшого дослідження потребує проблема ідентифікації моменту виникнення та розвитку внутрішніх та зовнішніх загроз шляхом застосування економіко-математичних методів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством / С.П. Барановська // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: збірник наукових праць; відповідальний редактор О.Є. Кузьмін. – Львів: Львівська політехніка, 2012. – С. 8–11.
2. Бланк И.А. Энциклопедия финансового менеджера: в 4-х т. Т. 1. Концептуальные основы финансового менеджмента / И.А. Бланк; 2-е изд., стереотип. – М.: Омега-Л, 2008. – 447 с.
3. Бруханський Р.Ф. Модернізація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств / Р. Ф. Бруханський // Матеріали колективної монографії: у 2-х т. Т. 1. Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект / За ред. П.Й. Атамаса. – Дніпропетровськ: Герда, 2013. – С. 21–34.
4. Загородній А.Г. Оцінювання ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства / А.Г. Загородній // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні» (Тернопіль, 23–24 квітня 2010 р.); М-во освіти і науки України, ТНЕУ. – Т.: Крок, 2010. – С. 31–32.
5. Пушкар. М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): [монографія] / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 334 с.

6. Теоретико-методичні засади формування організаційного забезпечення управління економічною безпекою машинобудівного підприємства: [монографія] / О.В. Халіна, А.М. Штангрет, Л.Є. Сухомлин, О.В. Мельников; за заг. ред. А.М. Штангрета. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. – 220 с.

7. Фінансова безпека машинобудівного підприємства: Методичні засади формування та забезпечення: [монографія] / Х.О. Мандзіновська, А.М. Штангрет, Я.В. Котляревський, О.В. Мельников; за заг. ред. А.М. Штангрета. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. – 226 с.